

SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ

Mgr. et Mgr. Ondřej Ipser, DiS.
sociální pracovník MěÚ Šlapanice
specializace na děti poškozené trestnou činností
466589@mail.muni.cz

Zajišťuje výuku:
PdF:SOk731 Sociálně právní ochrana dětí
PdF:SOk750 Mediace a probace

Právní úprava sociálně – právní ochrany dětí:

- Vychází především z Ústavy ČR, Listiny základních práv a svobod, Úmluvy o právech dítěte a dalších mezinárodních dokumentů.
- **Zákon č. 359/1999 Sb., O SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANĚ DĚTÍ**, ve znění pozdějších předpisů /dále jen ZoSPOD/ a další předpisy – občanský zákoník, občanský soudní řád, zákon o zvláštních řízeních soudních, správní řád, trestní zákon, trestní řád, zákon o výkonu ústavní a ochranné výchovy předpisy o sociálním zabezpečení a další.

PŘEDNÍM HLEDISKEM POSKYTOVÁNÍ SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ JE NEJLEPŠÍ ZÁJEM, PROSPĚCH A BLAHO DĚTÍ, OCHRANA RODIČOVSTVÍ A RODINY A VZÁJEMNÉ PRÁVO RODIČŮ A DĚTÍ NA RODIČOVSKOU VÝCHOVU A PÉČI.

Listina základních lidských práv a svobod

ČLÁNEK 10

- (1) Každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno.
- (2) Každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života.
- (3) Každý má právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě.

ČLÁNEK 32

- (1) Rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona. Zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena.
- (2) Ženě v těhotenství je zaručena zvláštní péče, ochrana v pracovních vztazích a odpovídající pracovní podmínky.
- (3) Děti narozené v manželství i mimo ně mají stejná práva.
- (4) Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona.
- (5) Rodiče, kteří pečují o děti, mají právo na pomoc státu.
- (6) Podrobnosti stanoví zákon.

Další prameny

- ▶ **Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách**
- ▶ **Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a soudnictví ve věcech mládeže (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)**
- ▶ **Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník**
- ▶ **Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)**
- ▶ **Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních**
- ▶ **Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich**
- ▶ **Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)**
- ▶ **Zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek**

Sociálně-právní ochrana dětí (dále SPOD) zahrnuje /§ 1 ZoSPOD/:

- ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu
- ochranu oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění
- působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny
- zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být trvale nebo dočasně vychovááno ve vlastní rodině.

Sociálně-právní ochrana náleží bez ohledu na státní občanství všem dětem, které se nacházejí na území České republiky.

Rozdíl spočívá pouze v rozsahu, v jakém se poskytuje.

Sociálně-právní ochrana dětí (dále SPOD) zahrnuje /§ 1 ZoSPOD/:

- ▶ Funkce podpůrná a poradenská – rodiče jsou partnery OSPOD
- ▶ Funkce ochranná – nejčastěji v pozici kolizního opatrovníka
- ▶ Funkce preventivní – vyhledávání ohrožených dětí
- ▶ Funkce kontrolní – OSPOD může ukládat sankce, nebo jde o orgán správní, popř. kontroluje dle rozhodnutí soudu

Sociálně-právní ochrana dětí (dále SPOD) zahrnuje /§ 1 ZoSPOD/:

- Stát se nesmí vměšovat do rodiny a výkonu rodičovských povinností a práv, pokud o to rodiče sami nepožádají nebo pokud není ohrožen život a zdraví dětí nebo jejich řádný vývoj.
- Pokud rodiče selžou ve své funkci, nejsou schopni řádně vykonávat svou rodičovskou úlohu nebo ji dokonce zanedbávají, je povinností společnosti, aby zajistila ochranu dětí. Odpovědnost za řešení situace zůstává nadále na rodičích, resp. jiných osobách odpovědných za východu dítěte.

Sociálně-právní ochrana se zaměřuje zejména na děti / 6 ZoSPOD/:

- jejichž rodiče zemřeli, neplní povinnosti, nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti
- které byly svěřeny do výchovy jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte, pokud tato osoba neplní povinnosti plynoucí ze svěřením dítěte výchovy
- které vedou zahálčivý nebo nemravný život, opakovaně se dopouští útěků
- na kterých byl spáchán trestný čin/ je podezření ze spáchání takového činu
- které jsou na žádost rodičů /jiných osob odpovědných za výchovu/ opakovaně umísťovány do zařízení zajišťující nepřetržitou péči nebo jsou zde umístěny déle než 6 měsíců
- které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči /jinými osobami odp. za výchovu/
- které jsou žadateli o azyl odloučenými od svých rodičů /osob odp. za výchovu/

pokud tyto skutečnosti trvají po takovou dobu nebo jsou takové intenzity, že nepříznivě ovlivňují vývoj dětí nebo jsou anebo mohou být příčinou nepříznivého vývoje dětí.

Sociálně-právní ochrana se zaměřuje zejména na děti / 6 ZoSPOD/:

- V případě nezletilého, ale plně svéprávného dítěte OSPOD může:
  - - pomoci, dítě požádá o pomoc při ochraně svého zdraví a života
  - - musí zasáhnout preventivně, např. ohrožení návykovými látkami
  - - činí kroky v případě omezení svobody dítěte – ústavní a ochranná výchova

SPOD zajišťují orgány sociálně-právní ochrany /OSPOD/, jimiž jsou:

- Krajské úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, obecní úřady, ministerstvo, Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí, Úřad práce České republiky.

Působnosti stanovené obecnímu úřadu /stejně tak krajskému úřadu i obecnímu úřadu ORP/ jsou podle zákona výkonem přenesené působnosti.

Místní příslušnost obecního úřadu:

řídí se místem trvalého pobytu dítěte nebo místem, kde se dítě nachází.

SPOD dále zajišťují:

- obce a kraje v samostatné působnosti, komise pro sociálně-právní ochranu dětí, další právnické a fyzické osoby, jsou-li výkonem SPOD pověřeny.

Obecní úřad obce s rozšířenou působností je povinen v zájmu snížení rizika ohrožení dítěte zejména:

- sledovat nepříznivé vlivy působící na děti, zjišťovat příčiny jejich vzniku
- činit opatření k eliminaci, příp. omezování působení nepříznivých vlivů na děti
- **Nové nástroje sociální práce s ohroženými dětmi a rodinami:**
  - pravidelně vyhodnocovat situaci dítěte a jeho rodiny
  - zpracovat a aktualizovat individuální plán ochrany dítěte
  - pořádat případové konference

Opatření SPOD – ze strany obecního úřadu obce s rozšířenou působností:

V rámci poradenské a preventivní činnosti:

- pomáhá rodičům při řešení problémů souvisejících s péčí o dítě
- poskytuje nebo zprostředkovává odborné poradenství.

Uložení povinnosti:

- Rodičům /osobám odpovědným za výchovu/ může uložit povinnost využít odbornou poradenskou pomoc, pokud ji nezajistili a dítě ji potřebuje nebo nejsou bez této pomoci schopni řešit problémy spojené s výchovou dítěte.

Výchovná opatření:

- Vyžaduje-li to zájem na řádné výchově dítěte, může rozhodnout o výchovných opatřeních - napomenutí, dohled, omezení, uložení povinnosti využít odbornou poradenskou pomoc, účastnit se setkání s mediátorem nebo účastnit se terapie. O výchovných opatřeních může rozhodnout i soud.

Oprávnění zaměstnanců orgánu sociálně-právní ochrany:

- Zaměstnanci mohou mimo jiné navštěvovat dítě a rodinu v prostředí, ve kterém žije a zjišťovat v místě bydliště dítěte, ve škole a ve školském zařízení nebo v jiném prostředí, kde se dítě zdržuje.

- **Oprávnění obecně:**

- Každý je oprávněn upozornit na závadné chování dětí jejich rodiče.
- Každý je oprávněn upozornit OSPOD na porušení povinností, zneužití práv vyplývajících z rodičovské odpovědnosti nebo na skutečnost, že rodiče nemohou plnit povinnosti, dále na skutečnosti uvedené v § 6 ZoSPOD /např. děti vedoucí zahálčivý život, opakovaně se dopouští útěků, na kterých byl spáchán trestný čin/. Tím není dotčena oznamovací povinnost vyplývající z trestního zákoníku.

Práva dětí

Dítě má právo požádat /i bez vědomí rodičů/ OSPOD, pověřené osoby, **školy a školská zařízení**, poskytovatele zdravotnických služeb o **pomoc při ochraně svého života a svých práv**, tyto orgány jsou povinny poskytnout dítěti odpovídající pomoc.

Dítě má rovněž právo být informováno o všech záležitostech, které se ho týkají a vyjádřit se k nim, a to nejen před orgánem sociálně-právní ochrany, ale i před soudem.

Mlčenlivost:

- v souvislosti s výkonem SPOD mají pracovníci OSPOD povinnost zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, se kterými se seznámili. **Tato povinnost platí** i pro jiné osoby, které se při spolupráci s OSPOD **seznámily s údaji**, o nichž jsou zaměstnanci OSPOD povinni zachovávat mlčenlivost, a to i po skončení pracovního poměru.

Práva dětí

▶ Oprávněné zájmy dítěte

Obecně lze za zájem dítěte považovat to, co si samo dítě přeje, pokud to není v rozporu s jeho zdravím, psychickým a fyzickým stavem a sociální situací. Dle článku 3 Úmluvy o právech dítěte má být zájem dítěte předním hlediskem pro veškeré orgány vykonávající jakoukoliv činnost týkající se dítěte.

OSPOD Šlapanice

Oddělení péče o děti Městského úřadu Šlapanice, pracoviště Brno, Opuštěná 9/2

- zabezpečuje výkon státní správy na úseku sociálně-právní ochrany dětí. Sleduje ochranu práv dětí a plní potřebná opatření se znalostí problému a místních podmínek. Poskytuje preventivní a odborné poradenství v oblasti sociálně-právní ochrany dětí, pomáhá rodičům při řešení problémů souvisejících s péčí o dítě.
- **Jedná se např. o:**
  - vyhledávání problémových rodin, vedení evidence
  - výkon funkce kolizního opatrovníka v soudním řízení, týkajícího se práv dítěte a funkci kolizního opatrovníka u dětí poškozených trestnou činností

OSPOD Šlapanice

- výkon soudního dohledu v rodinách a dohled nad dětmi umístěnými do výchovy jiných fyzických osob než rodičů, v pěstounské péči, ústavní výchově, vedení rodičů k nápravě a působení na ně tak, aby byl možný návrat dětí zpět do rodinného prostředí
- výkon majetkového opatrovnictví dětí, účast v dědickém řízení
- podávání návrhů soudu na předběžné opatření při řešení mimořádně naléhavých situací přímo ohrožujících život nebo zdraví dítěte
- podávání podnětů a návrhů soudu v zájmu a k ochraně nezletilých dětí
- zprostředkování osvojení a pěstounské péče

OSPOD Šlapanice

- uplatňování a vymáhání odškodnění pro děti, kterým byla trestným činem způsobena psychická, fyzická či materiální škoda
- výkon funkce opatrovníka a poručníka u nezletilých dětí včetně dětí cizí státní příslušnosti, zdržujících se v ČR bez doprovodu dospělé osoby
- ve všech výše uvedených případech provádí šetření v rodinách, sleduje zdárný vývoj dítěte, spolupracuje se soudy, státním zastupitelstvím, Policií ČR, školskými a zdravotnickými zařízeními, pověřenými osobami atd.

Pohotovost pracovníků OSPOD

- slouží pro řešení naléhavých situací ohrožených dětí (mimo pracovní dobu)
- tel. číslo má k dispozici policie, soud a státní zastupitelství

Spolupráce se školami

Případy, kdy se může škola obrátit na oddělení péče o děti:

- Při podezření na syndrom týraného, zneužívaného nebo zanedbávaného dítěte /CAN/ - obecná oznamovací povinnost je vůči orgánům činným v trestním řízení, OSPOD dát na vědomí k další práci s rodinou.
- Nedostatky v péči rodičů o dítě – dítě chodí do školy nevyspalé, je unavené, hladové /nenosí svačiny, nechodí na obědy/, má problémy s hygienou, časté omluvené absence /neomluvené absence řeší oddělení sociální prevence/, rodiče nespolupracují se školou apod.

Spolupráce se školami

Případy, kdy OSPOD může žádat školu o vypracování zprávy:

OSPOD kontaktuje školu i tehdy, kdy nemusí docházet v rodině k nějaké patologii. Žádá o vyjádření v souvislosti s dlouhodobou prací s rodinou, např. u dítěte v náhradní rodinné péči nebo v případech zastupování dítěte u soudních řízení ve věci výkonu rodičovské odpovědnosti.

Sleduje se úroveň péče o dítě v rodině, jeho celkové prospívání, prospěch a chování. Zprávy školy se vyžadují v běžných případech obvykle 2x ročně, mimo to probíhá další šetření v rodině, u dětského lékaře apod.

V závažnějších případech jsou zprávy žádány častěji.

Ve zprávách se škola zaměří např.: na údaje o školních výsledcích, kdo z rodičů se zajímá o prospěch, jak spolupracují se školou, jaká je příprava žáka na vyučování, jak se projevuje v třídním kolektivu, jaká je docházka a omlouvání absence, zda došlo ke změnám chování, zda bylo dítě řešeno ve výchovné komisi, případně mohou být sděleny další závažné informace, které ovlivňují výchovu dítěte.

Standardy kvality sociálně právní ochrany dětí

- Účelem procesu standardizace je faktické zvyšování kvality poskytované sociálně-právní ochrany, nikoli formální naplňování zákonné povinnosti prostřednictvím zpracování rozsáhlých písemných dokumentů. Vyhotovení písemných dokumentů k dílčím kritériím standardů kvality je pouze nástrojem, nikoli cílem.

1a) Orgán sociálně-právní ochrany zajišťuje účinné poskytování sociálně-právní ochrany v potřebném rozsahu na celém území svého správního obvodu.

Cíle kritéria:

- poskytování stejného rozsahu sociálně-právní ochrany na celém území správního obvodu
- zastupitelnost každého zaměstnance
- zajišťování sociálně-právní ochrany tak, aby nedošlo k časové prodlevě

Dobrá praxe: Pracoviště v obci XY zřídilo na chodbě nástěnku, jejíž součástí je mapa správního obvodu s vyznačeným klíčem k rozčlenění území správního obvodu. Příchozí návštěvník tak obratem pozná, na jakého zaměstnance konkrétně se může obrátit. Podle počátečního písmene příjmení dítěte tak v seznamu na nástěnce ihned zjistí, že klíčovou pracovnící bude paní Malá, která má číslo dveří 213. Paní Malá má ale v daný den dovolenou. Na jejích dveřích je ovšem velká cedulka se jménem a kontaktem na kolegyni, která ji v případě nepřítomnosti zastupuje. Návštěvník tedy přichází k zastupující kolegyni, která s ním situaci začne řešit. Po návratu paní Malé jí předá případ zpět, včetně všech potřebných informací o dosavadním postupu a již učiněných krocích.

1b) Doba výkonu sociálně-právní ochrany je přizpůsobena potřebám osob, jimž je nebo může být v budoucnu sociálně-právní ochrana poskytována nebo na něž se zaměřuje, zejména děti (dále jen „cílová skupina“).

Cíle kritéria:

- přizpůsobení výkonu sociálně-právní ochrany potřebám cílové skupiny
- plné časové pokrytí výkonu sociálně-právní ochrany a časová flexibilita zaměstnanců
- optimální dostupnost zaměstnanců v rámci výkonu sociálně-právní ochrany
- soulad výkonu činnosti se zákoníkem práce

2a) Výkon sociálně-právní ochrany je zajištěn v prostorách vhodných pro komunikaci s ohroženými dětmi a rodinami.

Cíle kritéria:

- bezpečné a přátelské prostředí pro klienty, zejména děti
- respekt k soukromí klienta a důvěrnost jednání
- vhodné jednací prostory (vzhledem k počtu účastníků) s dostatečným materiálním vybavením (s ohledem na potřeby klientů)

2b) Orgán sociálně-právní ochrany má vhodné materiální vybavení s ohledem na výkon sociálně-právní ochrany na pracovišti i mimo něj. K dispozici je zejména potřebný počet automobilů, mobilních telefonů, notebooků, fotoaparátů a dalších prostředků záznamové techniky pro práci v terénu.

Cíle kritéria:

- kvalitně, efektivně a plynule poskytovaná sociálně-právní ochrana
- odpovídající technické vybavení dostupné každému zaměstnanci i s ohledem na výkon nepřetržité pracovní pohotovosti
- jasně dané množství automobilů, mobilních telefonů, notebooků, tiskáren, scannerů a další záznamové techniky pro výkon sociálně-právní ochrany ve správním obvodu
- existence pravidel pro využívání materiálního vybavení a techniky v terénu pro usnadnění výkonu sociálně-právní ochrany

2c Orgán sociálně-právní ochrany má k dispozici vhodné materiální vybavení pro práci s osobami z cílové skupiny, jimž je poskytována sociálně-právní ochrana (dále jen „klient“), zejména s ohledem na potřeby dětí.

Cíle kritéria:

- hračky i pomůcky pro práci s dětmi bezpečné z hlediska hygieny i manipulace
- aktivní používání pomůcek pro práci s dětmi

Dobrá praxe: Pracoviště XY vybudovalo ve volných prostorách malou hernu vybavenou hračkami a pomůckami pro děti. Aby byl zajištěn bezproblémový chod herny, sepsali zaměstnanci velmi stručná pravidla fungování a využívání těchto prostor a způsob zajištění bezpečnosti hraček a dalších pomůcek.

2d Orgán sociálně právní ochrany má k dispozici potřebné hygienické zázemí a osobní ochranné pracovní prostředky pro zaměstnance zařazené v orgánech sociálně-právní ochrany k výkonu sociálněprávní ochrany.

Cíle kritéria:

- dostupné a bezpečné hygienické zázemí pro zaměstnance i klienty
- dostatek osobních ochranných prostředků pro zaměstnance potřebných při výkonu sociálně-právní ochrany
- nastavený systém ochrany zaměstnanců v případech ohrožení
- vše musí být v souladu se směrnicemi bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, včetně všeobecných hygienických norem

3a Orgán sociálně-právní ochrany zveřejní způsobem umožňujícím dálkový přístup či jiným vhodným způsobem vnitřní pravidla a postupy jím vytvořené za účelem naplnění těchto standardů kvality sociálně-právní ochrany při poskytování sociálně-právní ochrany

Cíle kritéria:

- zajištění základní orientace zaměstnanců i klientů v systému písemně zpracovaných vnitřních pravidel a postupů pracoviště
- dostupnost informací o provázanosti dílčích pravidel a postupů s jednotlivými kritérii standardů kvality prostřednictvím internetu či v tištěné podobě

3b) Orgán sociálně-právní ochrany má zpracovány informace o rozsahu a podmínkách poskytování sociálně-právní ochrany, a to ve formě srozumitelné cílové skupině. Tyto informace jsou veřejně dostupné.

Cíle kritéria:

- zpracovaný informační materiál se souborem základních informací o rozsahu a podmínkách poskytování sociálně-právní ochrany
- srozumitelnost a dostupnost informačního materiálu dětem, rodičům i ostatním klientům a široké veřejnosti

Následuje ukázka letáku pro děti

Leták pro děti

INFORMACE PRO DĚTI

Mám právo
na kontakt
s oběma
rodiči!

Mám právo
na
informace!

Mám právo
na
život
v rodině!

Často jsem doma sám/sama. Bojím se, až rodiče přijdou domů. Mám strach. Zase se budou hádat a pak budou křičet i na mě. Ale stejně je to moje vina...

Je důležité, abys věděl/a, že to není Tvoje vina, rodiče se sice rozcházejí, ale oba Tě mají moc rádi. Promluvíme s mámou a tátou, aby vše probíhalo co nejklidněji a aby Tě to tolik netrápilo.

Nikdo mě neposlouchá. Stejně to bude tak, jak chtějí naši. Ale já jsem tady přece taky!

Neboj se. Tvůj názor je pro nás všechny hodně důležitý. Řekni nám tedy, bez obav, co máš na srdci. Rodiče počkají za dveřmi, nemusíš mít strach, že budeš muset mluvit před nimi.

Už nejsme pohromadě, tak jako to bylo dřív. Proč se už nemůžu vídat s mámou, kdy chci? Proč mi mamka bere telefon, když chci volat tátovi. Chtěla bych se někdy vidět s mamkou, už dlouho se mi neozvala. Proč musím za tátou, když tam nechci?

Existují určitá pravidla, na kterých se rodiče domluví, anebo za ně rozhodne soud. A Ty musíme, my všichni, dodržovat. Kdyby Ti některý z rodičů bránil v kontaktu s tím druhým, můžeš se na nás bez obav obrátit. Stejně tak, pokud jsi nespokojený s tím, jak soud rozhodl, pokusíme se spolu najít jiné řešení.

Co se u vás bude dít?
Musím jít na soud?
Na co se mě budou ptát?
Budu muset odpovídat?
Kdo tam všechno bude?

Ničeho se neboj. Všechno potřebné Ti samozřejmě řekneme. Přijdeš k nám a promluvíš si se sociální pracovnící, která Ti vysvětlí, jak vše bude probíhat. Kontakty na jednotlivé pracovníky najdeš dole pod textem.

Proč nemůžu být s našima?
Proč mě zavřeli tady, v děcáku?
Budu moct jít někdy domů, k našim?
Budu mít někdy ještě mámu a tátou?

Pokud se o Tebe rodiče už nemohou nebo nechtějí starat, musíme najít řešení. Nejprve se snažíme, aby rodiče své problémy zvládli a děti mohly zůstat s nimi. Pokud to nejde, soud rozhodne o tom, že nějaký čas strávíš v dětském domově nebo u náhradních rodičů, kde Tě budeme navštěvovat a zatím spolu s rodiči zapracujeme na tom, aby ses co nejdříve mohl vrátit domů.

Jak se na nás můžeš obrátit?

osobně - pondělí a středa 8:00 - 17:00, ostatní dny po předchozí domluvě

4a) Orgán sociálně-právní ochrany má v rámci stanovené organizační struktury určen počet pracovních míst a zpracované pracovní profily jednotlivých zaměstnanců zařazených v orgánech sociálněprávní ochrany k výkonu sociálně-právní ochrany

Cíle kritéria:

- sociálně-právní ochrana je poskytována přiměřeným počtem zaměstnanců tak, aby byla zachována její kvalita požadovaná zákonem o SPOD
- pracoviště má v rámci organizační struktury úřadu a ve vnitřních předpisech určen počet pracovních míst pro výkon sociálně-právní ochrany
- pracoviště má zpracovány profily zaměstnanců vykonávajících sociálněprávní ochranu
- pracovní profily poskytují cílové skupině, institucím i veřejnosti informaci o popisu pracovní pozice a vykonávaných činnostech zaměstnanců sociálně-právní ochrany

4b) Počet zaměstnanců je přiměřený spádovému obvodu orgánu sociálně-právní ochrany. Při výpočtu přiměřeného počtu zaměstnanců orgánu sociálně-právní ochrany je zohledněno kritérium ovlivňující náročnost výkonu sociálně-právní ochrany dětí ve správním obvodu orgánu sociálně-právní ochrany.

Cíle kritéria:

- kvalita poskytování sociálně-právní ochrany je zajištěna dostatečným počtem zaměstnanců
- zaměstnanci mají kapacitu řešit všechny situace ohrožených dětí ve svém správním obvodu
- počet zaměstnanců odpovídá výpočtu minimálně 1 zaměstnanec na 800 dětí s trvalým pobytem ve správním obvodu pracoviště

7a) Orgán sociálně-právní ochrany aktivně vyhledává a monitoruje ohrožené děti. Prokazatelně koordinuje, případně vytváří podmínky pro preventivní aktivity ve svém správním obvodu.

Cíle kritéria:

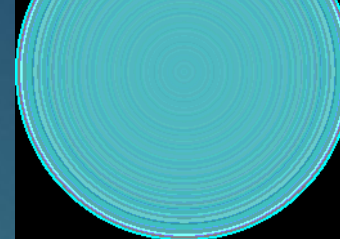
- orgán sociálně-právní ochrany má jasně stanoveno, jak postupuje při vyhledávání a monitorování ohrožených dětí
- orgán sociálně-právní ochrany prokazatelně realizuje či koordinuje preventivní aktivity ve svém správním obvodu

Dobrá praxe:

Orgán sociálně-právní ochrany v obci XY mapuje v průběhu šetření v rodině vždy také další děti v lokalitě, sleduje a všímá si přítomnosti bezprizorných dětí potulujících se po ulici, které by v té době měly být ve škole, atd.

SYNDROM CAN

jak postupovat při podezření či zjištění CAN

syndrom CAN (Child Abuse and Neglect) - poškození fyzického, psychického i sociálního stavu a vývoje dítěte

angličtina: „*abuse*“ (zneužívání) a „*neglect*“ (zanedbávání)

česká terminologie: navíc zahrnuto „*týrání*“ pro přesnější chápání významu pojmu

-> „*child abuse and neglect*“ = „*týrání, zneužívání a zanedbávání dítěte*“
(Dunovský et al., 1995)

Kategorie CAN (Zdravotní komise Rady Evropy, 1992)

- ▶ psychické a fyzické týrání
- ▶ sexuální zneužívání
- ▶ zanedbávání
- ▶ šikanování
- ▶ systémové týrání
- ▶ sekundární viktimizace
- ▶ Münchhausenův syndrom by proxy (v zastoupení)

společný jmenovatel - děti se ubližuje, psychicky či fyzický trpí, je ohrožován jeho další vývoj

CAN v číslech

- ▶ syndromem CAN trpí v České republice **okolo 1–2 % dětí, tj. 20.000 až 40.000 dětí mladších 15 let**
- ▶ **více než 50%** tvoří **děti mladší šesti let**, nejčastěji **kojeneckého a batolecího věku**; ve stejné míře **dívky i chlapci**
- ▶ podle *odhadu* **ročně v ČR na následky CAN umírá několik desítek dětí** (např. podle *statistiky* Policie ČR v r. 2010 zemřelo na následky CAN 26 dětí)

Pachatelé

- ▶ **týrání – nejčastěji muž**

(obvykle vlastní nebo nevlastní otec dítěte)

některé matky zaujmají roli pasivních účastnic a násilný způsob zacházení s dítětem z různých důvodů tolerují

- ▶ **zneužívání – nejčastěji muž**

-> u dívek příbuzný, u chlapců cizí

- ▶ **zanedbávání péče – častěji ženy**

Rizikové faktory CAN (Světová zdravotnická organizace)

- ▶ **dítě:** pohlaví, předčasná vyspělost, nechtěné dítě, tělesně či duševně postižené dítě
- ▶ **rodič:** nízký věk, osamělý rodič, nechtěné těhotenství, nedostatečné výchovné rodičovské kompetence, osobní zkušenost s týráním v dětství, drogová závislost, fyzická nebo psychická nemoc, problémy v partnerském vztahu
- ▶ **rodina:** velikost rodiny, společenská izolace, vysoký stupeň stresu, násilí nebo zneužívání v rodině v minulosti, ?? nízký socioekonomický status ??
- ▶ **komunita/společnost:** kulturní normy dané společností, neexistence nebo nerespektování dětských práv, akceptace násilí ze strany společnosti, neuznávání hodnoty dítěte (diskriminace podle pohlaví, děti menšinových skupin obyvatel, postižené), násilí prezentované v médiích, sociální nerovnost, organizované násilí (vysoká kriminalita, válka)

Nejčastější *mýty* související s CAN (S. Mufson, R. Kranz; 1996)

TÝRÁNÍ

- ▶ *týrání se dopouštějí jen lidé s nízkým vzděláním*

fakt: případy týrání nalezneme ve všech typech rodin, ve všech sociálních, vzdělanostních a majetkových vrstvách

- ▶ *pokud má dítě neustále nějaké potíže, pak aspoň částečně může samo za to, že se na něj rodiče zlobí a týrají ho; Pokud rodiče neustále urážejí nebo ponižují své dítě, pak zřejmě muselo udělat něco, čím je vyprovokovalo*

fakt: dítě nikdy nenese odpovědnost za fyzické týrání, pachatel týrá dítě ne proto, že by si to zasloužilo, ale proto, že má vnitřní potřebu to dělat

- ▶ *týrá-li někdo dítě pouze pod vlivem alkoholu nebo drog, pak skutečný problém je v jeho závislosti na alkoholu nebo drogách. Pokud se zbaví této závislosti, přestane i zneužívání.*

fakt: alkohol ani droga samy o sobě týrání nevyvolávají, mohou však odstranit zábrany a člověk pod jejich vlivem jedná podle svých skutečných impulsů

SEXUÁLNÍ ZNEUŽÍVÁNÍ

- ▶ *sexuálního zneužívání se dopouštějí jen lidé, které dítě nezná a jsou to pedofilové*

fakt: pachatelem může být kdokoli, největší riziko hrozí dítěti ve vlastní rodině, často je zneužíváno osobou, kterou důvěrně zná; jen cca 1/10 trpí pedofilní sexuální poruchou

- ▶ *dospělí se dopouštějí zneužívání jen proto, aby dosáhli sexuálního uspokojení*

fakt: někteří pachatelé tak činí spíše proto, aby vychutnali vlastní pocit moci nad druhým, mohou se sami cítit bezmocní a nejistí a sex v nich může vyvolávat takový strach, že se cítí dobře jediné s dětmi

- ▶ *sexuální zneužívání se týká především dospívajících dívek*

fakt: k nejvíce ohroženým skupinám patří děti ve věku 3–6 let a 12–15 let; až 1/4 případů zneužití se týká chlapců

- ▶ *chlapce sexuálně zneužívají jediné homosexuální muži*

fakt: chlapce zneužívají i ženy nebo heterosexuální muži; i dívky mohou být zneužívány heterosexuálními ženami

ten, kdo sexuálně zneužívá dítě, je blázen nebo mentálně zaostalý, příp. alkoholik

fakt: jen málo pachatelů trpí nějakou psychózou či mentálním defektem, většina je za své chování plně odpovědná; alkohol v mnoha případech hraje roli jako prostředek k odbourání zábran, skutečně závislých je jen malá část pachatelů

- ▶ *pokud se dítěti sexuální kontakt s dospělým člověkem líbí, nejde o skutečné zneužití*

fakt: zneužívané dítě prožívá mnoho protichůdných pocitů, stresujících a matoucích, některé může vnímat i jako příjemné, to však nesnižuje závažnost počínání pachatele

Pokud máte podezření na CAN

- ▶ **oslovte** dítě ve vhodné chvíli (ne před kolektivem)
- ▶ **neslibujte**, co nemůžete splnit (mlčení, okamžité vyřešení...)
- ▶ **citlivě zjistěte** dostupné informace od dítěte, příp. i od důvěryhodných spolužáků
- ▶ pokud podezření trvá, neprodleně **ohlaste** na příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí OSPOD

pamatujte:

ohlašovací povinnost ukládá **zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník**, ve znění pozdějších předpisů - § 367 Nepřekážení trestného činu

Pokud dítě samo sdělí

- ▶ **vyslechněte** ho v klidu, nehodnoťte, nekritizujte
- ▶ vyjádřete podporu, vždy dítěti věřte
- ▶ **sdělte** dítěti, že to, co se mu děje, není v pořádku a že **ohlásit**, neslibujte nespílitelné (mlčení, okamžité vyřešení)
- ▶ **nevyšetřujte** (to přenechte Policii ČR)
- ▶ pokud je dítě zraněné, má podlitiny, **okamžitě zajistěte prohlídku u lékaře**
- ▶ podezření/zjištění neprodleně **ohlaste Policii ČR**, příp. i na příslušný OSPOD

Vy to musíte